

УДК 355.233:378

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-6\(225\)-26-30](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-6(225)-26-30)

ГРИГОРЧУК СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ,

старший науковий співробітник,
Національний університет оборони України,
м. Київ, Україна

Serhii Hryhorchuk,

Senior Researcher,
National Defence University of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

E-mail: grigorchuk79@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0002-0272-4638>

ПОРТРЕТ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

A Досліджено портрет сучасного викладача вищого військового навчального закладу (ВВНЗ) в умовах трансформації освітнього простору та збройної агресії проти України. На основі аналізу наукових джерел, результатів анкетування слухачів і практичного досвіду визначено ключові риси, якими має володіти викладач вищого військового навчального закладу: педагогічна гнучкість, цифрова компетентність, критичне та креативне мислення, *soft skills*, здатність до неперервного саморозвитку та лідерство. Обґрунтовано, що викладач ВВНЗ є не лише носієм знань, а й наставником, стратегом й агентом змін, здатним формувати майбутніх офіцерів-лідерів.

Ключові слова: лідерство; креативність; цифрова компетентність; *soft skills*; сучасний освітній контент, критичне мислення; педагогічна гнучкість; саморозвиток

THE FIGURE OF A MODERN LECTURER AT A HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTION

S The article explores the portrait of a modern instructor at a higher military educational institution (HMEI) in the context of the transformations in the educational environment and the ongoing armed aggression against Ukraine. Based on the analysis of scientific literature, the results of a survey conducted among cadets, and the author's practical experience, the study identifies the key traits that a contemporary HMEI instructor must possess. These include pedagogical flexibility, digital competence, critical and creative thinking, well-developed *soft skills*, continuous self-development, and leadership.

The author argues that the role of the HMEI instructor extends far beyond the traditional function of knowledge transmission. Today, the instructor is a mentor, strategist, and change agent who shapes future officer-leaders capable of making decisions in complex and uncertain conditions. The article emphasizes that the instructor must be able to adapt educational content to diverse audiences, integrate digital technologies into the learning process, and foster an environment conducive to innovation and intellectual growth.

The empirical part of the study presents the results of a survey, which revealed that 96.4% of respondents consider leadership and creativity essential traits of a modern instructor, while 100% support the use of innovative teaching methods and technologies. The findings also highlight the importance of communication skills, pedagogical adaptability, and motivation, which are often hindered by systemic challenges such as insufficient funding.

The article concludes that the modern HMEI instructor is a multifaceted professional who combines pedagogical mastery, military experience, leadership, and emotional intelligence. These qualities enable effective interaction with cadets, foster the development of strategic thinking, and contribute to the formation of resilient, responsible, and proactive military leaders. In the current realities of war, the instructor becomes a key figure in shaping the intellectual and moral potential of the officer corps, ensuring the readiness of future defenders to face hybrid threats and dynamic operational environments.

Keywords: leadership; creativity; digital competence; *soft skills*; modern educational content, critical thinking; pedagogical flexibility; self-development

Актуальність проблеми. Нині роль викладача ВВНЗ набуває особливого значення в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. Він стикається із численними викликами, умовами невизначеності, що потребують нових підходів, стратегій та інновацій в освітньому процесі. Адже викладач ВВНЗ готує офіцерів (майбутніх офіцерів), здатних не лише перемагати противника, а й інтелектуально домінувати на полі бою. Він готує воїнів, яких вирізняє, як зазначає О. Хміляр, особлива кмітливість,

хитрість, винахідливість дій, рішучість і нестримна жага втілити набуті теоретичні знання та навички у практичну площину [15, с. 124].

Справжніх командирів-лідерів, згідно з О. Красницькою, здатних вести за собою особовий склад і водночас слідувати за іншими, ухвалювати рішення, що впливають на життя та здоров'я військовослужбовців, ефективно діяти в умовах викликів і загроз, говорити чітко, ясно, зрозуміло, спонукати підлеглих до втілення планів, здійснення героїчних вчинків,

підтримувати їхню психічну стійкість, що на сьогодні є символом довіри, віри та перемоги [5, с. 112].

Тож, постає питання, якими ж рисами має володіти сучасний викладач ВВНЗ, щоб бути для слухачів (курсантів) наставником і зразком для наслідування, ефективно організувати освітній процес згідно з викликами російсько-української війни.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У наукових працях останніх років постать викладача розглядається як багатогранна, динамічна. Він виконує ролі ментора, коуча, тренера, фасилітатора. В умовах збройної агресії проти України викладач ВВНЗ постає не лише як педагог, а як лідер, наставник, стратег та агент змін. О. Красницька підкреслює, що він має бути лідером не лише для інших, а й насамперед для себе [5; 6]. Його діяльність повинна мотивувати курсантів (слухачів), формувати психічну стійкість, здатність до ухвалення рішень у складних умовах. Лідерські якості викладача визнаються одним із ключових чинників, що впливають на результати навчання [3; 11].

Сучасний науково-педагогічний працівник має адаптувати освітній контент до різних аудиторій, змінювати методи подання матеріалу, враховуючи специфіку спеціалізацій і рівень підготовки слухачів [4; 7]. Н. Морзе вважає що цифрові технології варто інтегрувати в усі аспекти освітнього процесу. Викладач повинен володіти навичками роботи з онлайн-платформами, штучним інтелектом, засобами дистанційного навчання [9, с. 164].

На думку О. Хміляра, важливу роль відіграє в освітній діяльності критичне мислення, яке дає змогу викладачу аналізувати інформацію, уникати маніпуляцій, формувати обґрунтовані рішення [16, с. 74]. Натомість О. Олійник наголошує на креативності, яка сприяє формуванню динамічного та мотивуючого освітнього середовища, у якому курсанти (слухачі) мають змогу розвивати інноваційне мислення та генерувати нестандартні ідеї [10, с. 64].

Зі свого боку М. Мирошніченко пише про універсальні навички, зокрема комунікацію, емоційний інтелект, здатність до співпраці, що є необхідними для успішної педагогічної діяльності [8, с. 186]. Вони доповнюють професійні знання і забезпечують ефективну взаємодію з аудиторією. М. Taylor вказує на лідерство, власний досвід, взаємодію з колегами, навички персонального менеджменту [18]. Водночас, на думку В. Голубко, основу все ж таки складають професійні знання, організаторські вміння, вміння здійснювати індивідуальний підхід до слухача, мотивація до освітньої діяльності, захопленість, принциповість і вимогливість до результатів навчання, комунікабельність і педагогічний такт, соціальна чутливість, високі моральні якості, рефлексія освітнього процесу, емоційна стабільність [2, с. 15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як бачимо, широке охоплення досліджень з окресленої проблематики недостатньо розкритим залишається питання того, які саме риси має виявляти сучасний викладач ВВНЗ, щоб стати для слухачів (курсантів) авторитетним наставником, лідером і прикладом для наслідування.

Мета статті: окреслити портрет сучасного викладача ВВНЗ, з'ясувавши основні риси, що дають йому змогу ефективно функціонувати в умовах сучасного освітнього простору.

Викладення основного матеріалу дослідження.

Описуючи постать справжнього викладача, О. Красницька підкреслює, що він думає й працює інакше, несе особисту відповідальність за результативність освітньо-наукової діяльності (і зі свого боку, і з боку аудиторії), мотивований на успіх, працює лише на результат. Справжній викладач – найперше лідер для себе, а потім для інших. Він відкриває для слухачів (курсантів, студентів) двері невідомого й разом із собою запрошує в майбутнє. Справжній викладач захоплюється своєю діяльністю, отримує від неї задоволення, реалізує в ній свої прагнення й тому постійно змінюється та рухається вперед, адже для нього потрібно бути тут і зараз, бути сучасним, бути «у тренді», працювати для майбутнього. В іншому разі неможливо навчити аудиторію, неможливо спонукати її до дій, неможливо показати шлях у майбутнє. Минуле – для досвіду, теперішнє – чим ми успішно сьогодні користуємося. А ось яким має бути майбутнє, як його створити або як застосувати те, що ми маємо наразі, у сучасності майбутнього? На ці запитання справжній викладач постійно шукає відповіді й знаходить їх [6, с. 14].

В умовах трансформації освітнього середовища важливо враховувати підходи, запропоновані А. Ставицьким, який розглядає викладача як лідера, здатного не лише передавати знання, а й формувати цінності, надихати та сприяти розвитку особистості слухачів. Автор наголошує на важливості студентоцентрованого підходу, викладання, заснованого на дослідженнях, а також постійного професійного самовдосконалення викладача. Лідерство, за А. Ставицьким, є ключовим чинником підвищення якості освітнього процесу, що передбачає здатність викладача адаптуватися до змін, ефективно комунікувати та поширювати власний досвід серед колег [13].

Отже, аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників дав нам змогу акцентувати на основних рисах, що характеризують викладача ХХІ століття:

1. **Педагогічна гнучкість та адаптивність.** Нині викладач має адекватно реагувати на мінливі умови функціонування суб'єктів освітнього процесу у ВВНЗ, будувати індивідуальну освітню траєкторію слухача (курсанта). Це є необхідним складником ефективної діяльності в умовах невизначеності [4, с. 37]. Гнучкість дає йому змогу працювати з різними аудиторіями, наприклад, читати лекцію на одну й ту ж тему для різних груп, спеціалізацій, адаптуючи контент під конкретну аудиторію, проводити навчальні заняття на тактичному, оперативному, стратегічному рівнях військової освіти, курсах підвищення кваліфікації. Основа залишається, а наповнення, способи комунікації та взаємодії, техніки й методи подання матеріалу, управління увагою змінюються [7, с. 143].

2. **Цифрова компетентність.** Сучасний освітній простір вимагає від викладача цифровізації освітнього контенту. Цифрова компетентність являє собою сукупність знань

і навичок, необхідних для ефективного використання цифрових технологій для навчання, комунікації та професійного розвитку [1, с. 3]. На сьогодні важливо володіти цифровими технологіями, штучним інтелектом, засобами для дистанційного навчання та інтерактивними інструментами для залучення слухачів (курсантів) до активного навчання. На думку Н. Морзе, цифрові технології мають бути вбудованими в усі сфери та галузі освіти, підготовку педагогів, освітню інфраструктуру, методологію (педагогіку) та навчально-методичні ресурси, а також лідерство, управління на всіх рівнях та у всіх секторах системи освіти [9, с. 161]. Цифрова компетентність дає змогу викладачу створювати сучасний освітній контент, робити навчальні заняття цікавими, оригінальними, використовувати цифрові інструменти [7].

3. *Критичне та креативне мислення.* Критичне мислення – це здатність об'єктивно аналізувати інформацію, ставити її під сумнів, оцінювати аргументи та факти, щоб формувати власні раціональні та обґрунтовані рішення, уникаючи маніпуляцій та упереджень. Воно допомагає викладачу ВВНЗ розвінчувати фейки в інформаційному просторі. Викладач, який володіє критичним мисленням, за свідченням О. Хмільяра, легко відшукує потрібну й важливу інформацію, здатний її перевірити; всесторонньо вивчає різні можливості; прискіпливо оцінює кожну альтернативу, перш ніж зробити остаточний, власний вибір. Критичне мислення наділяє викладача високою контекстною чутливістю. Ця властивість дає змогу йому правильно декодувати цілісні та контекстуально залежні ситуації, встановлювати схожості, відмінності й різного роду закономірності професійної діяльності [16, с. 74].

Викладач має навчати слухачів аналізувати інформацію, мислити критично та розв'язувати проблеми творчим способом. У цьому контексті особливу роль відіграє креативність – здатність генерувати нові ідеї, бачити нестандартні рішення та поєднувати знання з різних галузей. Креативність у професійній діяльності викладача є ключовим елементом успішного навчання. Вона сприяє створенню захоплюючого та стимулюючого навчального середовища, де слухачі (курсанти) можуть розвивати свої таланти та креативний потенціал. Від креативності викладача залежить не лише якість передавання знань, а й стимулювання інтелектуального зростання та інноваційного мислення слухачів [10, с. 64].

4. *Soft skills.* Це назва універсальних психологічних характеристик особистості, властивостей і вмінь, які доповнюють професійні знання та є необхідними для успішної суб'єкт-суб'єктної діяльності. У контексті ВВНЗ ці навички набувають особливого значення, адже викладач не лише передає знання, а й формує лідерські якості, моральні орієнтири та психічну стійкість офіцерів. М. Мирошниченко вбачає у *soft skills* особисті якості, що дають змогу бути успішним незалежно від специфіки та напрямку діяльності, ефективно й гармонійно взаємодіяти з іншими людьми, справлятися з різноманітними завданнями та швидко засвоювати нове [8, с. 185]. Вони забезпечують високий рівень взаємодії між викладачем і слухачами, сприяють

створенню довірливої атмосфери, мотивують до навчання та саморозвитку. Адже комунікативні навички, які є складником *soft skills*, дають змогу викладачу висловлювати контекст і взаємодію зі здобувачами, колегами, пояснювати свою думку та доступно викладати навчальний матеріал, а також зацікавлювати слухачів (курсантів) вивчати певний освітній компонент [12, с. 85].

5. *Неперервне навчання та саморозвиток.* Сучасний викладач постійно навчається, бере участь у наукових конференціях, підвищує кваліфікацію, знайомиться з новими освітніми тенденціями та адаптує їх до своєї роботи. Коли науково-педагогічний працівник «живе своєю справою», як стверджує О. Красницька, він активно працює над собою, не зволікаючи на час, готовий «вкласти душу» в неї, постійно вдосконалювати свої розробки, заняття, намагається завжди зацікавлювати аудиторію, шукає нову інформацію, оновлює власні напрацювання, активно займається методичною й науковою роботою, впроваджує її результати в освітню діяльність, турбується про результати власної діяльності та свій імідж, може працювати «і вдень, і вночі» [4, с. 84]. Лише тоді, коли викладач отримує задоволення від своєї діяльності, він може підготувати успішного фахівця, мотивувати його до успіхів в освітній діяльності, впливати на формування його особистості.

Викладач, як зазначає В. Стинська, є посередником між слухачами та навчальним матеріалом, засвоєння якого відбувається безпосередньо у процесі навчання [14, с. 21]. Саме тому сучасний викладач повинен бути готовим до виконання ролі радника, помічника, консультанта, комунікатора, партнера, фасилітатора.

6. *Лідерство.* Лідерство викладача, згідно з твердженням О. Паламарчука і Ю. Скиби визнано другим за значущістю чинником, що впливає на результати навчання слухачів. Водночас якісне навчання, зорієнтоване на формування лідерських якостей, значною мірою залежить від професійних та особистісних якостей викладача [11, с. 113]. На думку О. Красницької, лідерство – одна з основних *soft skills* викладача, лектора, оратора. Науково-педагогічний працівник сам має стати лідером, випромінювати лідерські властивості, лідерську поведінку, адже є прикладом для наслідування [3, с. 66].

Викладач-лідер систематично досягає успіху разом зі слухачами. Його заняття – скарбничка для них: здобуття нових знань, розвитку вмінь, відкриття потенційних можливостей, пізнання себе, самоствердження, самореалізації [7, с. 141]. Лідерське бачення надає значення та чіткості діяльності, вказує О. Хмільяр. Воно визначає пріоритети, структурує цінності, зосереджує й мобілізує [17, с. 208].

У контексті російсько-української війни роль викладача ВВНЗ набуває особливої ваги, адже саме він формує фахівців, здатних ефективно діяти в умовах високої динаміки бойових дій, гібридних загроз і трансформацій безпечного середовища. Викладач ВВНЗ має не лише передавати знання, а й впливати на формування стратегічного мислення, лідерських якостей, моральної стійкості та здатності до ухвалення рішень у складних ситуаціях. Він визначає

пріоритети навчання, окреслює бачення професійного розвитку, мотивує до самовдосконалення та спонукає слухачів (курсантів) розглядати виклики як можливості для особистісного зростання.

Отже, викладач виступає не лише як носій знань, а як наставник, стратег і приклад для майбутніх офіцерів.

З метою визначення портрету сучасного викладача ВВНЗ було проведено анкетування серед слухачів університету.

Під час опрацювання отриманих результатів виявлено, що 96,4 % опитуваних вважають, що сучасний викладач має володіти лідерськими якостями та мати креативний підхід до викладання. Водночас 89,25 % зазначають, що на заваді у нього стає брак мотивації, зокрема через недостатнє фінансування 78,5 % респондентів відмітили педагогічну гнучкість серед основних рис викладача (рис. 1):

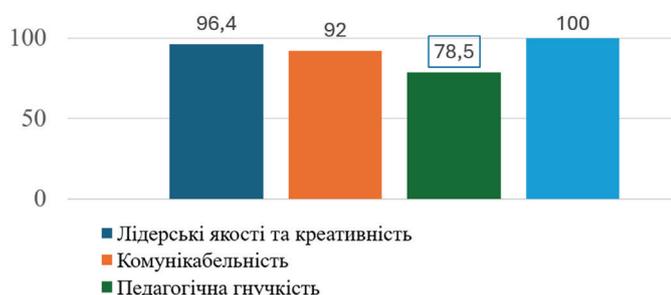

Рис. 1. Результати анкетування слухачів ВВНЗ щодо очікувань від сучасного викладача

Адже саме педагогічна гнучкість дає змогу йому працювати в умовах невизначеності, адаптувати контент до онлайн-навчання, знаходити індивідуальний підхід до слухача (курсанта). Крім цього, 92 % опитуваних віддають належне комунікабельності, що забезпечує побудову ефективної взаємодії з аудиторією, створення відкритого комунікативного середовища.

Усі 100 % опитуваних позитивно ставляться до нових форм, методів і технологій навчання (онлайн, інтерактивних методик тощо).

Висновки. Отже, аналіз наукової літератури та результатів анкетування показав, що сучасний викладач ВВНЗ має володіти необхідними рисами, як-от: лідерські якості, вміння надихати, креативність, комунікабельність, гнучкість, адаптивність, soft skills. Водночас брак мотивації та часу заважають досягати високих результатів в освітній діяльності. Вагомій ролі в сучасному освітньому просторі набуває володіння викладачем новими формами, методами,

технологіями навчання, цифровою компетентністю.

Крім цього, високий рівень працьовитості, наполегливості, активної розумової діяльності, вміння ставити короткострокові й довгострокові цілі в навчанні, а також досягати їх, здатність бачити і вирішувати проблеми та долати виклики дають змогу викладачу створювати сучасний освітній контент, розв'язувати освітні проблеми й завдання в умовах російсько-української війни, забезпечувати ефективність освітнього процесу.

Креативне й критичне мислення допомагають відходити від загальноприйнятих й усталених способів розв'язання проблем, відшукувати нові методи, засоби навчання, модернізації змісту навчання, аналізувати власну особистість, виявляти сильні та слабкі сторони, будувати програму професійного самовдосконалення.

Викладач ВВНЗ не лише навчає слухачів (курсантів) військовій справі, а й розвиває в них ініціативність, відповідальність, аналітичне мислення та здатність ухвалювати рішення у складних умовах. У сучасних реаліях війни та небезпеки військовий лідер повинен бути не просто виконавцем наказів, а й стратегом, агентом змін, здатним передбачати розвиток подій та ефективно керувати підлеглими. Роль викладача ВВНЗ сьогодні – це синтез військового професіонала, педагога, ментора і провідника у формуванні майбутнього офіцера-лідера. Узагальнюючи викладене, сучасний викладач ВВНЗ постає як багатофункціональна постать, яка поєднує в собі педагогічну майстерність, військовий досвід, лідерські якості та психологічну чутливість. Він має володіти педагогічною гнучкістю, цифровою компетентністю, критичним і креативним мисленням, розвиненими soft skills, професійними вміннями, прагненням до неперервного саморозвитку та здатністю бути лідером. Ці риси забезпечують ефективну взаємодію зі слухачами (курсантами), сприяють формуванню стратегічного мислення, моральної стійкості та здатності до ухвалення рішень у складних умовах.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на поглиблене вивчення впливу окремих особистісних якостей викладача ВВНЗ на формування лідерського потенціалу слухачів, а також на розроблення ефективних методик розвитку цифрової компетентності та soft skills у контексті військової освіти. Перспективним є також аналіз взаємозв'язку між педагогічною гнучкістю викладача та рівнем адаптивності курсантів до умов гібридної війни.

Список використаних джерел

- Бубній С. М. Цифрова компетентність як критичний аспект сучасної професійної освіти. *Академічні візії*. 2024. № 30. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11025005>
- Голубко В. Образ викладача вищої школи у візії студентів. *Гуманітарні аспекти формування особистості працівника МНС*. Львів: ЛДУБЖД, 2010. С. 10–16.
- Красницька О. В. Автентичність викладача-лідера. *Вища освіта України*. 2023. № 4. С. 64–70. DOI: [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.4\(91\).09](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.4(91).09)
- Красницька О. В. Педагогічна майстерність викладача вищої військової школи: підручник. Київ: ВД «Кондор», 2020. 528 с.
- Красницька О. В. Постать справжнього командира-лідера. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2022. № 2. С. 111–120. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2022-PP-2-111-120>
- Красницька О. В. Постать сучасного викладача: справжність та фейковість. *Імідж сучасного педагога*. 2023. №3(210). С. 11–17. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3\(210\)](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3(210))
- Красницька О. В. Сучасний освітній контент у методичному вимірі: лідерство, комунікація та взаємодія з аудиторією. *Contemporary problems of pedagogy amidst the European integration of educational environment: theory and practice*: scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. P. 139–165. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-353-8-8>
- Мирошниченко М. С., Сафаргаліна-Корнілова Н. А., Бібіченко В. О., Кучерявенко М. О. Емоційний інтелект як складова softskills та його

значимість для підготовки висококваліфікованих медичних кадрів. *Актуальні питання педагогіки вищої медичної освіти* : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (м. Харків, 21 березня 2023 року). Харків, 2023. С. 185–187. URL: <https://repo.knmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/647362cb-40c1-4d6c-8943-745c1c4c53a9/content>

9. Морзе Н., Василенко С., Гладун М. Шляхи підвищення мотивації викладачів університетів до розвитку їх цифрової компетентності. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2018. № 5. С. 160–177. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2018.5.160177>
10. Олійник О. О. Креативність у професійній діяльності викладача: роль, виклики та стратегії розвитку. *Теорія і методика професійної освіти*. 2023. № 62, т. 2. С. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.11>
11. Паламарчук О. Ф., Скиба Ю. А. Роль викладача у розвитку лідерських якостей студента. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Теорія та методика навчання природничих наук*. 2023. № 5. С. 110–118. DOI: <https://doi.org/10.31652/2786-5754-2023-5-110-118>
12. Поліщук Д. В. Softskills у структурі моделі професійно-педагогічної компетентності майбутніх викладачів вищої школи в процесі підготовки аспірантів технічного університету. *Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів* : матеріали 9-ї наук.-практ. конф. 22–23

травня 2025 р. Харків : НТУ "ХПІ", 2025. С. 84–85. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/f5ac18d2-b01a-4288-8977-2a841f36a6e7/content> (дата звернення 16.09.2025)

13. Ставицький А. Роль викладача-лідера у сучасному університеті : навч. посіб. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
14. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. Івано-Франківськ : Вид-во "НАІР", 2022. 180 с.
15. Хміляр О. Ф. Психологія бойової мотивація воїна. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 2 (66). С. 121–131. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-66-2-121-131>
16. Хміляр О. Ф. Критичне та позитивне мислення офіцера. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Психологія*. 2018. № 7. С. 72–76.
17. Хміляр О. Ф. Самодисципліна та бачення в бекграунді офіцера-лідера. *Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 05 грудня 2024 р.). Київ : НУОУ, 2024. С. 207–209.
18. Taylor M. Teaching capabilities and professional development and qualifications framework project: stage one : unpublished report. Melbourne : RMIT University, 2003.

References

1. Bubernii, S. M. (2024). Tsyfrova kompetentnist yak krytychny aspekt suchasnoi profesiinoi osvity [Digital competence as a critical aspect of modern professional education] *Akademichni vizii [Academic visions]*, 30. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11025005> [in Ukrainian].
2. Holubko, V. (2010). Obraz vykladacha vyshchoi shkoly u vizii studentiv [The image of a higher school teacher in the vision of students]. In *Humanitarni aspekty formuvannya osobystosti pratsivnyka MNS [Humanitarian aspects of the personality formation of an employee of the Ministry of Emergency Situations]* (pp. 10-16). Lviv: LDUBZhd [in Ukrainian].
3. Krasnytska, O. V. (2023). Avtentychnist vykladacha-lidera [The authenticity of the teacher-leader] *Vyshcha osvita Ukrainy [Higher education in Ukraine]*, 4, 64-70. DOI: [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.4\(91\).09](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.4(91).09) [in Ukrainian].
4. Krasnytska, O. V. (2020). *Pedahohichna maisternist vykladacha vyshchoi viiskovoi shkoly [Pedagogical skills of a teacher at a higher military school]*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kondor» [in Ukrainian].
5. Krasnytska, O. V. (2022) Postat spravzhnoho komandira-lidera [The figure of a true commander-leader]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky [Scientific notes of the Mykola Gogol Nizhyn State University. Psychological and pedagogical sciences]*, 2, 111-120. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2022-RR-2-111-120> [in Ukrainian].
6. Krasnytska, O. V. (2023) Postat suchasnoho vykladacha: spravzhnist ta feikovist [The figure of the modern teacher: authenticity and fakeness]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 3 (210), 11-17. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3\(210\)](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-3(210)) [in Ukrainian].
7. Krasnytska, O. V. (2023) Suchasnyi osvitiinyi kontent u metodychnomu vymiri: liderstvo, komunikatsiia ta vzaiemodiia z audytorieiu [Modern educational content in a methodological dimension: leadership, communication and interaction with the audience]. In *Contemporary problems of pedagogy amidst the European integration of educational environment: theory and practice: scientific monograph* (pp. 139-165). Riga: Baltija Publishing. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-353-8-8> [in Ukrainian].
8. Myroshnychenko, M. S., Safarhalina-Kornilova, N. A., Bibichenko, V. O., & Kucheriavchenko, M. O. (2023). Emotsiinyi intelekt yak skladova softskills ta yoho znachymist dlia pidhotovky vysokokvalifikovanykh medychnykh kadriv [Emotional intelligence as a component of soft skills and its significance for the training of highly qualified medical personnel]. In *Aktualni pytannia pedahohiky vyshchoi medychnoi osvity [Current issues of pedagogy of higher medical education]: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi nauk. prakt. konf. z mizhnarodnoiu uchastiu* (pp. 185-187). Kharkiv. Retrieved from <https://repo.knmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/647362cb-40c1-4d6c-8943-745c1c4c53a9/content> (accessed 26 October 2025). [in Ukrainian].
9. Morze, N., Vasylenko, S., & Hladun, M. (2018) Shliakhy pidvyshchennia motyvatsii vykladachiv universytetiv do rozvytku yikh tsyfrovoi kompetentnosti [Ways to increase the motivation of university teachers to develop their digital competence]. *Vidkryte osvitiinye e-seredovyshche suchasnoho universytetu [Open educational e-environment of a modern university]*, 5, 160-177. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2018.5.160177> [in Ukrainian].
10. Oliinyk, O. O. (2023) Kreatyvnist u profesiinii diialnosti vykladacha: rol, vyklyky ta stratehii rozvytku [Creativity in the professional activity of a teacher: role, challenges and development strategies]. *Teoriia i metodyka profesiinoi osvity [Theory and methodology of vocational education]*, 62 (2), 63-68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.11> [in Ukrainian].
11. Palamarchuk, O. F., & Skyba, Yu. A. (2023) Rol vykladacha u rozvytku liderskykh yakosteiv studenta [The role of the teacher in developing student leadership qualities]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Teoriia ta metodyka navchannia pryrodnych nauk [Scientific notes of the Mykhailo Kotsiubynskiy Vinnytsia State Pedagogical University. Theory and methodology of teaching natural sciences]*, 5, 110-118. DOI: <https://doi.org/10.31652/2786-5754-2023-5-110-118> [in Ukrainian].
12. Polishchuk, D. V. (2025). Softskills u strukturі modeli profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly v protseii pidhotovky aspirantiv tekhnichnoho universytetu [Softskills in the structure of the model of professional and pedagogical competence of future higher school teachers in the process of training postgraduate students of a technical university]. In *Naukova shkola akademika Ivana Ziazuna u pratsiakh yoho soratnykiv ta uchniv [The scientific school of academician Ivan Ziazun in the works of his associates and students]: materialy 9-yi nauk.-prakt. konf.* (pp. 84-85). Kharkiv. Retrieved from <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/f5ac18d2-b01a-4288-8977-2a841f36a6e7/content> [in Ukrainian].
13. Stavtyskyi, A. (2016). *Rol vykladacha-lidera u suchasnomu universyteti [The role of a teacher leader in a modern university]*. Kyiv: DP «NVTs «Prorytety» [in Ukrainian].
14. Stynska, V. V. (2022). *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli [Teaching methodology in higher education]*. Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo "NAIR" [in Ukrainian].
15. Khmiliar, O. F. (2022). Psykholohiia boiovoi motyvatsii voina [Psychology of warrior's combat motivation]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy [Bulletin of the National Defense University of Ukraine]*, 2 (66), 121-131. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-66-2-121-131> [in Ukrainian].
16. Khmiliar, O. F. (2018). Krytychne ta pozytyvne myslennia oftsera [Critical and positive thinking of an officer]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Psykholohiia [Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». Psychology]*, 7, 72-76 [in Ukrainian].
17. Khmiliar, O. F. (2024). Samodystsyplina ta bachennia v bekhraundi oftsera-lidera [Self-discipline and vision in the background of a leader officer]. In *Filosofsko-sotsiologichni ta psykholoho-pedahohichni problemy pidhotovky osobystosti do vykonannia zavdan v osoblyvykh umovakh [Philosophical, Sociological, Psychological, and Pedagogical Problems of Preparing Individuals to Perform Tasks in Special Conditions]*: zb. materialiv Vseukr. nauk.-prakt. konf. (pp. 207-209). Kyiv: NUOU. Retrieved from <https://surl.li/nvkele> [in Ukrainian].
18. Taylor, M. (2003). *Teaching capabilities and professional development and qualifications framework project: stage one*: unpublished report. Melbourne: RMIT University.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 24.10.2025